

Dotazník postojů žáků (sémantický diferenciál)

Základní charakteristika a cíle evaluačního nástroje

- Cílem dotazníku je zmapování postojů žáků, přesněji zjišťování, jak žáci vnímají určité pojmy.
- Za klíčové pokládáme pojmy VZDĚLÁVÁNÍ, ŠKOLA a pojem JÁ, jejich vzájemnou konstelaci (vzdálenost) a samostatné hodnocení v nabídnutých škálách, zejména ve faktoru hodnocení. Tak budou nabídnuty i klíčové indikátory tohoto evaluačního nástroje.
- Cílem šetření je primárně nalézt normy pro jednotlivé škály pro jednotlivé pojmy a dále normy pro matici vzdáleností. Tím bude školám poskytnuta informace, jak její žáci vnímají jmenované pojmy, ale i další nabídnuté, vzhledem k ostatním školám.
- Metoda sémantického diferenciálu nabízí velké množství dat, s nimiž lze provádět celou řadu analýz. Během interpretace výsledků se chceme primárně zaměřit na analýzu odpovědí na základě hodnocení globální podobnosti pojmů (sledování vzdáleností mezi pojmy a umístění v daném sémantickém prostoru).
- Dotazník je určen zejména pro žáky středních škol (všech typů - tj. gymnázia, SOŠ, SOU, atd.) a odpovídající ročníky víceletého gymnázia. Stejně tak chceme do výzkumu zapojit žáky druhého stupně základních škol (a odpovídajících ročníků víceletého gymnázia).
- Školy mohou v budoucnu tento nástroj použít jak u žáků na počátku daného stupně vzdělávání pro zmapování jejich výchozích předpokladů, tak na konci stupně pro porovnání, zda a kde se postoje žáků změnily. Současně škola může sledovat v určitém ročníku, zda se jí daří realizovat nějaké změny v postojích žáků ke vzdělávání, ke škole, ke klíčovým předmětům a dalším pojmům.
- Jako charakteristická přednost metody sémantického diferenciálu se primárně uvádí možnost hlubšího proniknutí do skrytých, individuálních porozumění významů sledovaných pojmů. Respondent fakticky neví, na co je tázán – a nemůže jednoduše své odpovědi zkreslovat.

Struktura a podoba dotazníku

Pomocí dotazníku mapujeme význam následujících **pojmů**:

- **VZDĚLÁVÁNÍ, ŠKOLA** – Klíčové pojmy, jejichž vnímání významu a umístění v sémantickém prostoru chceme pro účely výzkumu primárně sledovat.
- **ČESKÝ JAZYK, MATEMATIKA, CIZÍ JAZYK, POČÍTAČE** – Jako vyučovací předměty jsou tyto pojmy považovány za jádro všeobecného vzdělání. Ve školském sylabu bývají označovány jako „hlavní“ vyučovací předměty. Vnímají žáci uvedené pojmy jako pouhé vyučovací předměty nebo si uvědomují i jiné, další jejich postavení ve svém životě? (Jsou relativně blíž pojmům ŠKOLA, POVINNOST nebo ŽIVOT, BUDOUCNOST.)
- **JÁ** – Pojem, s jehož pomocí se dá minimálně vyčíst osobní postavení respondenta ke všem sledovaným pojmům.
- **ŽIVOT, LÁSKA, BUDOUCNOST, POVINNOST, PRAVDA** – Pojmy pomáhají určit vztah respondentů k jejich hodnotám. Uvědomují si žáci význam sledovaných pojmů pro svůj život a budoucnost? Do jaké míry vnímají vzdělávání a školu (příp. „hlavní“ vyučovací předměty) jako povinnost a pravdu?
- **VĚDA, KULTURA, PŘÍRODA, SVĚT** – Pojmy významově a obsahově velmi bohaté. Vnímají žáci význam vzdělávání pro náš svět? Do jaké míry mají sledované pojmy spojené s vědou a kulturou?
- **TECHNIKA, HRA** – Pojmy slouží pro dokreslení sémantického prostoru.

Odpovědi na tyto otázky lze hledat prostřednictvím indikátorů, kterými je umístění na škálách a vzájemnými vzdálenostmi pojmů a to až spíše po stanovení norem a transformací výsledků na jednotnou škálu (např. na z-skór). V Manuálu budou nabídnuty vybrané indikátory, jejich grafická prezentace a interpretace. Tento nástroj bude na školách sloužit patrně až jako nadstavbový. Školy, které se s ním seznámí a naučí se ho používat, ocení jeho přínos časem při sledování vývoje žáků, tříd a celé školy.

V rámci dotazníku jsou pojmy seřazeny v tomto pořadí: HRA – BUDOUCNOST – PŘÍRODA – ČESKÝ JAZYK – KULTURA – LÁSKA – VZDĚLÁVÁNÍ – TECHNIKA – PRAVDA – MATEMATIKA – ŽIVOT – ŠKOLA – POČÍTAČE – POVINNOST – JÁ – CIZÍ JAZYK – VĚDA – SVĚT

Význam pojmů budeme mapovat pomocí sedmibodových škál, které uvozují následující **adjektiva**:

- *užitečná – neužitečná* (faktor hodnocení)
- *pomalá – rychlá* (faktor aktivity)
- *silná – slabá* (faktor potence)
- *jednotvárná – pestrá* (faktor hodnocení)
- *mladá – stará* (faktor aktivity)
- *vzdálená – blízká* (faktor potence)
- *krásná – ošklivá* (faktor hodnocení)
- *pasivní – aktivní* (faktor aktivity)
- *hluboká – povrchní* (faktor potence)
- *nudná – zajímavá* (faktor hodnocení)
- *pružná – tuhá* (faktor aktivity)
- *úzká – široká* (faktor potence)
- *jednoduchá – složitá*

U jednotlivých škál je naznačeno, jaký faktor zastupují. Zařazení třinácté škály má informační charakter a provedená faktorová analýza ji zpravidla identifikuje jako samostatný faktor.